

מעל ומעבר לכל דמיון: על מציאות ופנטזיה ברנסנס ובבארוק

A Figment of Imagination: Reality and Fantasy in Renaissance and Baroque Art

0821-3752-01

סמסטר א', תשע"ד

ד"ר תמר צ'ולקמן

סמינריון לתואר ראשון

שעות קבלה של המרצה ומיקום: בתיאום מראש

דוא"ל:

cholcman@post.tau.ac.il

תיאור הקורס:

תמונת העולם הסדורה, ההרמונית והראציונלית הנשקפת מאמנותם של יוצרים כאלברטי, מזאצ'ו ורפאל מתחילה להיסדק כבר בסוף המאה ה-15. עדויות לשינוי בתפיסת העולם הזו נראות למשל, בספריהם של פילרטה וקולונה ובעבודותיהם של מנטנייה ובוטיצ'לי. האמנות הופכת למטאפורה, והציור אינו עוד "חלון למציאות", אלא לחלום ופנטזיה.

ההתפתחויות המדעיות של המאה ה-16, וודאי אלה של המאה ה-17, תרמו לתחושת חוסר הביטחון בעולם הנראה. כך למשל, קופרניקוס גילה שגם אם נדמה לנו שאנו עומדים, למעשה, הארץ כולה מצויה בתנועה; קפלר טען כי המוח הוא שמפרש ובונה את הדימוי שנדמה לנו שאנו רואים בעינינו ובסופו של דבר, דקרט קבע כי כל היקום כולו, מתמצה ומתקיים במחשבה. באופן זה, המדע החדש הפך את הדמיון לכוח של ידע, והאמנות החדשה הפכה את הדמיון ל'טבע' שאותו מציירים.

בסמינר זה נבחן את היחס בין מציאות לדמיון וננסה לתהות על כוחו ותפקידו של הדמיון בבנייה של מציאות חדשה ומודרנית.

The orderly, harmonious and rational worldview reflected by artists like Alberti, Masaccio and Raphael started to fall apart in the late 15th century. Evidence of this change is found, for example, in the writings of Filarete and Colona and in the work of Mantegna and Botticelli. Art became a metaphor, as painting was no longer an 'open window' to reality, but rather to dreams and fantasy.

The scientific developments of the 16th century, and certainly those of the 17th, contributed to a growing notion of insecurity in the reliability of vision and the certainty of the visible world. For example, Copernicus revealed that even though it seems that we are standing firm, in-fact we and the world are always in motion; Kepler argued that what we think we see, is actually a reconstruction and interpretation of our mind; and finally Descartes stated that all knowledge could be a figment of imagination, and therefore all knowledge is in one's thought. Thus, as the new science constructed the power of knowledge out of imagination, so did the New Art construct Nature with the tools of Fantasy.

In this seminar we will examine the relation between reality and fantasy and discuss the power and role of imagination in the construction of a new and modern reality.

מרכיבי הציון: השתתפות פעילה (20%) ועבודה סמינריונית או רפרט (בהתאם לבחירת הסטודנט/ית) (80%).

מטלות הקורס: רפרט ועבודה כתובה

מטלות קריאה: בנוסף לרשימת הקריאה, במהלך הסמסטר יצוינו מאמרים שהם בגדר חובה ממפגש למפגש.

רשימת נושאים: רשימת נושאים לעבודות תינתן בתחילת הסמסטר. יחד עם זאת, סטודנטים מוזמנים להציע נושאים משלהם עפ"י תחומי עניין, ובתיאום עם המרצה.

מפות/ מסעות בדמיון (כולל סימפליסיאוס סימפליסימוס); לדמיין את העל-טבעי – מיסטיקה, שטן;

מבנה הקורס*:

1. הקדמה: מטרות ושאלת המחקר של הקורס
2. מאלברטי לקולונה: מציאות, מדע, חלום
3. האמנות כמדע והמדע כאמנות: בחינת היחס המשתנה בין מדע לאמנות
4. מודעות עצמית ומלנכוליה
5. בעיני הרוח: מיסטיקה ותפקיד הדמיון בציור הדתי
6. אוטופיה ופנטזיה
7. מציאות על טבעית וכישוף
8. מה ש(לא) רואים מכאן: העולם החדש
9. רפרטים (20 דקות כל אחד)

* התכנית בנויה מחטיבות ונתונה לשינויים (כל חטיבה עשויה להמשיך יותר משיעור אחד).

Bibliography*:

- Connelly, Frances S., *The grotesque in Western art and culture: the image at play*, Cambridge: Cambridge University Press, 2012 [741.5 Con]
- Cosgrove, Denis, ed., *Mappings*, Reaktionbooks, 1999 [910.15268 Map]
- Davidson, Peter, *The Idea of North*, Reaktionbooks, 2004 [301.3 Dav] North is the point on the map by which we orient ourselves. It is also the direction taken throughout history by the adventurous, the curious, the solitary and the foolhardy. In *The Idea of North* Peter Davidson explores the very concept of 'north' through its various manifestations in painting, legend and literature.
- Fermor, Sharon, *Piero di Cosimo: Fiction, invention and fantasia*, Reaktionbooks, 1993
- Findlen, Paula, "Jokes of Nature and Jokes of Knowledge: The Playfulness of Scientific Discourse in Early Modern Europe," *Renaissance Quarterly*, Vol. 43, No. 2 (Summer, 1990), pp. 292-331
- Grimmelshausen, Hans Jakob Christoph von, *Simplicius Simplicissimus*, Indianapolis: Bobbs-Merrill Co, 1965.
- Hillman, David and Carla Mazzio (eds.), *The body in Parts: Fantasies of Corporeality in Early Modern Europe*, New York: Routledge, 1997
- Kempis, Thomas à, "The Imitation of Christ," in *Humanism and the Northern Renaissance*, Kenneth R. Bartlett and Margaret McGlynn, eds., Toronto: Canadian Scholars' Press Inc., 2000.
- Kunzle, D., 'Bruegel's Proverb Painting and the World Upside Down', *Art Bulletin*, lix (1977), pp. 197-202
- Leeman, Fred, *Hidden Images: Games of Perception, Anamorphic Art, Illusion: from the Renaissance to the Present*, New York : H.N. Abrams, 1976
- Link, Luther, *The Devil: A Mask without a Face*, Reaktionbooks, 1995 [704.9487 Lin]
- Midelfort, H.C. Erik, *A History of Madness in Sixteenth-Century Germany*, Stanford: Stanford University Press, 1999, pp. 80-140.
- Radden, Jennifer, *The Nature of Melancholy: From Aristotle to Kristeva*, New York: Oxford University Press, 2000
- Schleiner, Winfried, *Melancholy, Genius, and Utopia in the Renaissance*, Weisbaden: Harrassowitz, 1991.

- Summers, David, *Michelangelo and the Language of Art* (Princeton: Princeton University Press, 1981), chapter on *fantasia*
- Swan, Claudia, *Art, science, and witchcraft in early modern Holland: Jacques de Gheyn II (1565-1629)*, New York, NY: Cambridge University Press, 2005
- Zambelli, Paola, *White Magic, Black Magic in the European Renaissance: from Ficino, Pico, Della Porta to Trithemius, Agrippa, Bruno*, Leiden, Boston: Brill, 2007